

Sosial- og helsedirektoratet
P.B 7000 St. Olavsplass
0130 OSLO

Oslo 6. april 2006
Deres ref: 06/982
NPF ref: 628/3120/06/TO

NYTT KVALIFIKASJONSDIREKTIV 2005/36/EF

Det vises til brev av 8.03.2006 med invitasjon til å presentere synspunkter vedr. nytt kvalifikasjonsdirektiv 2005/36/EF innen påske. Med dette oversendes innspill fra Norsk Psykologforening (NPF).

Vi er glad for å ha fått denne muligheten og ser viktigheten av å få belyst ulike sider av direktivet. Vi vil innledningsvis gi en orientering om status når det gjelder utdanning til psykolog i EU-/EØS- landene. Vi vil i denne sammenhengen presentere arbeidet i EFPA (European Federation of Psychologists Associations), som vi ser det som viktig at norske myndigheter kjenner til. Dernest vil vi gi noen generelle kommentarer til direktivet og knytte noen særskilte kommentarer til temaene egnethet, språkkrav og midlertidig tjenesteyting.

Psykologutdanningene i EU-landene. Arbeidet med EuroPsy.

Psykologstudiet er den eneste norske helseprofesjonsutdanningen på universitetsnivå som ikke har harmonisert utdanningens innhold og lengde gjennom særskilte sektordirektiv i EU. Godkjenning av psykologer skjer i hht regelverket nedfelt i det såkalte første generelle direktiv (Rdir 89/48/EØF), eller «treårsdirektivet».

Profesjonsutdanningen til psykolog i Norge er seks årig. «Treårsdirektivet» åpner for at det kan søkes om godkjenning som psykolog i Norge med en treårig utdanning fra et EU-land. Det sier seg selv at det vil kunne være store sprik mellom det vedkommende søker har av teoretisk og praktisk bakgrunn for å utøve yrket i Norge, sammenlignet med norske psykologer. Direktiv 2005/36/EF legger opp til at denne ordningen skal videreføres. NPF ser at dette vil være nødvendig på kort sikt fordi det er variasjoner mellom EU-landene, når det gjelder innholdet i og opplæringen til yrket som psykolog. Det vises til følgende lenke for informasjon om de opprinnelige prosjekt landenes programmer. Legg merke til at denne oversikten var ajour i 1999. <http://www.europsych.org/EuroPsyT/national/>

Vi har med stor interesse merket oss direktivets artikkel 15s omtale av felles plattform for fastsettelse av minimum utdanningskrav. Her åpnes det for at bl.a. faglige sammenslutninger og organisasjoner skal kunne foreslå felles plattform på EU-plan og at Kommisjonen på visse vilkår vil ta stilling til om dette skal føre til endring av direktivet. Vi ser at det arbeid våre nasjonale myndigheter gjør overfor EU med å gi tilbakemeldinger om temaer med tilknytning til direktivet, kan bidra til at en slik plattform kommer på plass.

NPF arbeider for en slik plattform gjennom EFPA (European Federation of Psychologists Associations) og ser at på sikt kan det få stor betydning. En slik plattform vil sikre både mobilitet og brukernes tilgang på trygge tjenester fra psykologene i Europa.

NPF var aktivt med i etableringen av stiftelsen av EFPA i 1981. På samme måten var NPF med helt fra oppstart av arbeidet med å etablere en felles standard for psykologutdanningene i Europa i 1991. Det ble i 1998-99 satt i gang et prosjekt med å utvikle et felles europeisk rammeverk for utdanning og opplæring av psykologer. NPF har hatt fast representant i gruppen som ble satt sammen for dette prosjektet. Gruppen ble ledet av professor Ingrid Lunth.

Dette arbeidet hadde som mål i første omgang å etablere et rammeverk for utdanning og opplæring av psykologer i Europa, og ble avsluttet i 2001. Prosjektet var støttet av Leonardo Da Vinci programmet i EU. Det hadde med 15 forskjellige deltakere fra 10 EU-land og 2 EØS-land inklusive Sveits. Målsetningen med arbeidet med EuroPsy har vært å etablere felles standarder for psykologer med formål å sikre klientene trygg og kompetent bistand og tilgjengelighet over hele Europa. Dette gjelder både i forhold til helsetjenester, skolebaserte tjenester og samfunnslivet for øvrig (arbeids- og organisasjonspsykologi bl.a.).

Det var enighet om at for å kunne drive en selvstendig praksis som psykolog var det nødvendig med studier ved universitet og opplæring i arbeidet som psykolog i minimum 6 år, hvorav ett år praksis. Dette er på linje med kravene til utdanning og praksis for å oppnå autorisasjon som psykolog i Norge. Vår utdanning er av typen 'scientist-practitioner'. Dette rammeverkarbeidet har betydd mye for utviklingen i de landene som har kortere utdanninger til psykolog. Vedlagt er kopi av *EuroPsyT – A framework for education and training for Psychologists in Europe* – vedlegg 1.

Etter at rammeverket var etablert, fortsatte arbeidet med sikte på å lage regler og rutiner for vurdering og registrering av faglig kompetanse til å praktisere selvstendig som psykolog. Dette var også støttet av Leonardo Da Vinci programmet. I denne perioden deltok professor Arne Holte som representant for NPF og Fagråd for Norsk Psykologutdanning. Det var med stor interesse at man fra EuroPsy gruppens side ble gjort kjent med at det i EU ble arbeidet med å lage et nytt direktiv for anerkjennelse av profesjonelle kvalifikasjoner på tvers av landene, som bl.a. skulle erstatte de fem sektordirektivene som regulerer spesifikke yrkesgrupper innen helsesektoren og "treårsdirektivet". (Se vedlagte rapport med oversettelse til norsk av *EuroPsy -- European Diploma in Psychology* – vedlegg 2.)

EFPA gav sin tilslutning til 'rammeverket' ved kongressen i 2001 og implementeringen av dette slik det er uttrykt i *EuroPsy -- European Diploma in Psychology* fikk full støtte under kongressen i 2005. Det ble anbefalt å gjøre forsøk med å prøve dette ut. Det er nå i gang og omtales gjerne som 'experimental garden' opplegg. EFPA har møter med EU-kommisjonen der det fra EFPA's side informeres om fremdriften i arbeidet.

Generelle kommentarer til direktivet.

NPF er positiv til alle tiltak som kan gjøre det enklere for psykologer og annet helsepersonell å utøve sitt yrke på tvers av landegrensene. Dette må imidlertid ikke gå på bekostning av sikkerheten for pasientene, kvaliteten i helsetjenesten eller tilliten til helsepersonell og helsetjeneste. Vi ser det derfor som vesentlig at direktivet ikke er til hinder for at psykologer og annet helsepersonell må oppfylle vilkår som er gitt for å sikre faglig forsvarlige helsetjenester.

Vi har merket oss at Sosial- og helsedirektoratet anser at direktivet i det vesentlige innebærer en videreføring av dagens ordning. NPF legger til grunn at hovedtrekkene i den norske ordningen mht kravene for godkjenning av helsepersonell og til helsepersonells yrkesutøvelse kan opprettholdes. Det vises til at det i innledningens pkt. 6 åpnes for at det kan fastsettes særlige bestemmelser av hensyn til den offentlige helse, sikkerhet og beskyttelse av forbrukeren når det gjelder regulerte yrker, som har konsekvenser for den offentlige sunnhet eller sikkerhet. Vi har i den sammenheng også merket oss at det i innledningens pkt 8 åpnes for at tjenesteytere bør være underlagt de av vertsstatens disiplinærbestemmelser, som har en direkte og spesifikk tilknytning til de yrkesmessige kvalifikasjoner. Vi forstår dette slik at reaksjonssystemet i helsepersonellovens kap. 11 kan opprettholdes.

Vi har med interesse merket oss at det skal innføres en ordning med yrkespass til fremme av informasjonsutveksling mellom yrkesutøverens vertsmedlemsstat. I tillegg til at dette vil lette yrkesutøvernes mobilitet, ser vi at dette kan ha betydning når det gjelder å sikre at helsepersonell som har vært gjenstand for reaksjoner fra helsemyndighetene i ett land, ikke så enkelt kan flytte/(flykte) over landegrensene og fortsette sin utøvelse av yrket.

Dokumentasjon av egnethet.

Det legges i direktivet til grunn at eksisterende ordning med at når en utdanning i vertslandet er av mer enn fire års varighet på universitetsnivå, er det krav at den som søker om godkjenning må ha minimum tre års varighet i sin utdanning fra universitet eller annen høyere utdanningsinstitusjon. Det vises videre til at det i direktivet åpnes for at når der er minimums utdanningskravene for adgang til yrker, som er omfattet av den generelle ordning, ikke er harmonisert, bør vertsmedlemsstaten ha mulighet for å innføre en utjevningsordning enten i form av en egnethetsprøve (*aptitude test*) eller prøvetid (*adaptation period*).

Utøvelse av psykologyrket krever grundig teoretisk bakgrunn, som ikke kan kompenseres gjennom yrkesutøvelse. De tre- og fireårige psykologutdanningene, gir bare en teoretisk bakgrunn for utøvelse, av en begrenset del av de arbeidsoppgaver en norsk psykolog er kvalifisert for. Å åpne for at yrkespraksis kan kompensere for teoretisk kunnskap, vil være i strid med de grunnleggende hensyn direktivet bygger på når det gjelder trygghet og beskyttelse av pasientene.

En egnethetsprøve kan ikke i tilstrekkelig grad avdekke om en person er egnet til å arbeide som psykolog. I norsk psykolog sammenheng skiller vi ved forskjellige sider ved kompetanse til profesjonell virksomhet for eksempel på følgende måte;

- Egnethet – dette begrepet er særlig brukt i forhold til kvaliteter ved personen moralsk, etisk og derved evne til å ivareta klientens integritet. (Dette har det nylig vært en høringsrunde om. Der ble bl.a. politiattest sett som virkemiddel – støttet av NPF.)
- Kyndighet – dette er uttrykk for å kunne det faglige, teoretiske og utøvelsesmessige ved fagfeltet.

- Ferdighet - dette begrepet har fokus mot om vedkommende er i stand til å utøve teknisk det som kreves i den profesjonelle virksomhet
- Evne – er begrep for mentale resurser (f.eks intelligens) som gjennom utdanning og opplæring kan gi varige kvalifikasjoner i form av kyndighet og ferdighet.

Forskjellige fag utfordrer til forskjellige aspekter og generelt trengs alle disse aspektene i utstrakt grad når en arbeider som helsepersonell. Som oversettelse av aptitude test finner vi derfor grunn til å anbefale bruk av begrepet kyndighet. Dessuten vil vi fremholde at en enkelt test ikke kan avdekke om en yrkesutøver oppfyller alle forutsetningene som det er grunn til å kreve som sikring av yrkesutøvelsen.

NPF forutsetter at direktiv 2005/36/EF ikke vil føre til at søkere uten nødvendig teoretisk bakgrunn kan få autorisasjon i Norge.

Behovet for å stille språkkrav.

Artikkel 53 åpner for at det kan stilles krav om ”*de språkkunnskaper som er nødvendige for å utøve yrket.*”

NPF ser det som en forutsetning at den som skal arbeide som psykolog i Norge, har tilstrekkelige kunnskaper i norsk. Dette er en forutsetning for å kunne yte forsvarlige tjenester og for å kunne oppfylle en rekke av de krav som Helsepersonelloven stiller om informasjon til pasientene, journalføring m.v. Disse kravene gjelder alle grupper av helsepersonell. For psykologer er språkkravet spesielt sentralt fordi kommunikasjon gjennom språk er helt nødvendig i klientens møte med psykologen. Klienten med sine vansker med livet må oppleve at det er trygghet for at psykologen ikke trenger å streve med å forstå det alminnelig språklige. De kulturelle sider ved språket må også være ivare tatt.

Følger av å tillate midlertidig tjenesteyting uten autorisasjon/lisens.

Artikkel 5 legger til rette for at tjenesteytere skal kunne yte midlertidige eller tilfeldige grenseoverskridende tjenesteytelser, uten at det stilles krav samme krav til godkjenning som ved permanent yrkesutøvelse. Det vil her være vesentlig å skille mellom kompetansekrav og prosedyrekrav. Kravet om kompetanse til å utøve tjenester på faglig forsvarlig måte ser vi som grunnleggende og må opprettholdes også ved midlertidig tjenesteyting. De vanlige prosedyrene for å oppnå vanlig autorisasjon i vertsland har vi erfaring for er en besværlig og tidkrevende prosess. Vi forstår intensjonen med denne artikkelen som grunnlag for å finne prosedyrer som er mindre omstendelige. For psykologene ville plattform etablering gjennom EuroPsy medføre at kravene om kompetanse og forenklet prosedyre kunne ivaretaes samtidig.

Kvalifikasjonsdirektiv 2005/36/EF er et direktiv som omfatter alle typer tjenesteytelser. At det kan lempes på kravene til tjenesteyternes dokumentasjon av sine kvalifikasjoner innen enkelte fagområder, dersom tjenesteyterne bare har kortvarige opphold, kan tenkes. NPF vil understreke at den beskyttelse pasientene er gitt gjennom bl.a. autorisasjonsordningen for helsepersonell, er grunnleggende i helsetjenesten. Pasientenes behov for beskyttelse og konsekvensene ved uforsvarlig behandling kan være like stor, selv om det helsepersonell pasienten møter, kun er i landet i kort tid.

Helsetjenester står i en særstilling når det gjelder tjenesteytelser, ved at uforsvarlig virksomhet kan ha store konsekvenser for pasientens liv og helse. NPF er av den oppfatning at det ikke kan lempes på kravene til godkjenning av helsepersonell som skal utøve sin virksomhet i Norge. NPF kan heller ikke se at dette vil være i strid med intensjonene med direktivet, hvor innledningens siste punkt slår fast at det skal sikres et høyt nivå når det gjelder helse- og forbrukerbeskyttelse.

NPF vil se det som ønskelig med et møte med Sosial- og helsedirektoratet for å utdype våre synspunkter på direktivet og gi en nærmere redegjørelse for arbeidet i EuroPsy.

Med hilsen

An-Magritt Aanonsen (s)
President

Torleiv Odland
seniorrådgiver